

ברכות לפני אכילת דברים מן הצומח

(א) פיצד מברכין על הפרות לפני האכילה?

על פרות האילן כגון ענבים ותמרים - **אומר: 'בורא פרי העץ'. חוץ מן היין, שעל היין אומר: 'בורא פרי הגפן'**¹.

ועל פרות הארץ כגון קישואים ואבטיחים - **אומר: 'בורא פרי האדמה'. חוץ מן הפת, שעל הפת הוא אומר: 'המוציא לחם מן הארץ'**².

ועל הירקות כגון כרוב וחסה שאוכלים את העלים שלהם - **אומר: 'בורא פרי האדמה'. רבי יהודה אומר: 'בורא מיני דשאים'.**

טעות בברכה

(ב) ברוך על פרות האילן ברכת **'בורא פרי האדמה'** במקום לברך 'בורא פרי העץ' - **יצא**, כיון שגם פירות העץ הם מן האדמה.

ואם בירך **על פרות הארץ** ברכת **'בורא פרי העץ'** במקום לברך 'בורא פרי האדמה' - **לא יצא**, שאין פירות האדמה יוצאים מן העץ.

על פלם³, **אם אמר ברכת 'שהכל'** במקום הברכה הנצרכת - **יצא**.

ברכות לפני אכילת דברים שאינם מן הצומח

(ג) על דבר שאין גדולו מן הארץ - אומר: 'שהכל'.

על היין שנעשה **חמץ ועל הנובלות** (פירות שנפלו מן האילן לפני שהתבשלו) **ועל הגובאי** (חגבים טהורים) - **אומר: 'שהכל'.**

על החלב ועל הגבינה ועל הביצים - אומר: 'שהכל'.

רבי יהודה אומר: כל אוכל שהוא מין שבה על ידי קללה - אין מברכין עליו בכלל, ולכן אין לברך על חומץ ועל נובלות ועל חגבים.

¹ כיוון שהיין חשוב שסועד הלב ומשמח האדם קבעו לו חכמים ברכה לעצמו.

² כיון שהפת חשובה וסועדת את הלב קבעו לו חכמים ברכה לעצמו.

³ בגמרא (ברכות מ:) מחלוקת אמוראים על מה מתייחס המיילים 'ועל כולם'. אתמר, רב הונא אמר: חוץ מן הפת ומן היין, ורבי יוחנן אמר: אפילו פת ויין.

מסכת ברכות

קדימה בברכות

(ד) הֵיוּ לְפָנָיו מֵיָנִים הֶרְבֵּה - רַבֵּי יְהוֹדָה אוֹמֵר: אִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶם מִמִּין שְׁבָעָה - מְבָרֵךְ עָלָיו, מפני חשיבותו.

וְחֻמְקִים אוֹמְרִים: מְבָרֵךְ עַל אֵיזָה מֵהֶם שְׁיִרְצָה, שלדעתם 'חביב' עדיף.

ברכות על חלקי הסעודה

(ה) בָּרַךְ עַל הַיַּיִן שְׁשֵׁתָּה לְפָנֵי הַמִּזוֹן - פֶּטֶר בְּבֵרַכָּה זוֹ אֶת הַיַּיִן שְׁלֵאֲחֵר הַמִּזוֹן.⁴

בָּרַךְ עַל הַפֶּרֶפֶרֶת (בשר ודגים) שְׁאֵכַל לְפָנֵי הַמִּזוֹן - פֶּטֶר בְּבֵרַכָּה זוֹ אֶת הַפֶּרֶפֶרֶת שְׁלֵאֲחֵר הַמִּזוֹן.

בָּרַךְ עַל הַפֶּת - פֶּטֶר אֶת הַפֶּרֶפֶרֶת וְכֵן פֶּטֶר אֶת מַעֲשֵׂה קְדִירָה (דִּיּוּסָה שְׂמֻכִּיּוּם מִגְרֵיעֵי חִטָּה כְּתוּשִׁים), אֲבֵל אִם בִּירֵךְ עַל הַפֶּרֶפֶרֶת - לֹא פֶטֶר אֶת הַפֶּת.

בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: הַמְּבָרֵךְ עַל הַפֶּרֶפֶרֶת לֹא פֶטֶר אֶת הַפֶּת, וְאִף לֹא פֶטֶר מַעֲשֵׂה קְדִירָה.⁵

ברכת היחיד להוציא את הרבים

בְּכָל הַבְּרֻכּוֹת אָדָם יוֹצֵא יְדֵי חוּבָה בְּבֵרַכְת חֲבִירוֹ, שֶׁכֵּן הִלְלָה הוּא 'שׁוֹמֵעַ כְּעוֹנֵה'. אֲךָ לִגְבֵי בְּרֻכּוֹת הַנְּהַנִּין אִמְרוּ חֲכָמִים שֶׁאִין אָדָם יוֹצֵא בְּבֵרַכְת חֲבִירוֹ אֲא"כ הַצֵּטְרָפוֹ לֹאֲכֹל יַחַד בְּקִבְעוּת.

(ו) הֵיוּ יוֹשְׁבֵינִי לְאֲכֹל יַחַד לֵלֵא הַסְּבָה - כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ, אֲבֵל אִם הִסְבִּיחוּ לֹאֲכֹל - אֶחָד מְבָרֵךְ לְכָלֵן.

בָּא לְהֵם יַיִן בְּתוֹךְ הַמִּזוֹן - כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ.

וְאִם הִבִּיאוּ לָהֶם יַיִן לְאַחֵר הַמִּזוֹן - אֶחָד מְבָרֵךְ לְכָלֵם. וְהוּא אוֹמֵר בְּשִׁבְלֵי כוֹלֵם אֶת הַבְּרֻכָּה עַל הַמְּגֻמָּר (עֲשִׂימִם שְׂמֻנִיחִים אוֹתָם עַל גַּחְלִים וְיֵשׁ לְעֵשֶׂן רֵיחַ טוֹב), אִף עַל פִּי שְׁאִין מְבִיאִין אֶת הַמְּגֻמָּר אֶלָּא לְאַחֵר הַסְּעֻדָּה וְא"כ אֵינוֹ חֵלֵק מִן הַסְּעוּדָה, מ"מ מְכִיּוֹן שֶׁהִתְחִיל לְבָרֵךְ עֲבוּר כוֹלֵם הוּא מִמְשִׁיךְ בְּכָךְ.

ברכת עיקר וטוב

(ז) הִבִּיאוּ לְפָנָיו מְלִיחַ לֹאֲכֹל בְּתַחֲלָה וּפֶת עֲמוֹ - מְבָרֵךְ עַל הַמְּלִיחַ וּפוֹטֵר אֶת הַפֶּת, שְׁהַפֶּת טְפִלָּה לוֹ.

זֶה הַפֶּלֶל, כָּל שֶׁהוּא עֵקֶר וְעֲמוֹ טְפִלָּה - מְבָרֵךְ עַל הָעֵקֶר וּפוֹטֵר אֶת הַטְּפִלָּה.

⁴ והיינו בזמנים שרגילים לשתות יין לאחר הסעודה.

⁵ פירשנו לפי צד אחד בנמי.

מסכת ברכות

ברכה אחרונה על פירות וירקות

(ח) אָכַל תְּאֵנִים אוֹ עֲנָבִים וְרְמוֹנִים - מְבָרַךְ אַחֲרֵיהֶן אֶת שְׁלֹשׁ הַבְּרָכוֹת שֶׁל בִּרְכַת הַמַּזּוֹן, דְּבָרֵי רַבֵּן גַּמְלִיאֵל.

וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: מְבָרַךְ בְּרֵכָה אַחַת שֶׁהִיא מֵעֵין שְׁלֹשׁ.

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֲפֵלוּ אֶכֶל שְׁלֶק (ירק מבושל) וְהוּא מְזוֹנוֹ - מְבָרַךְ אַחֲרָיו שְׁלֹשׁ בְּרָכוֹת שֶׁל בִּרְכַת הַמַּזּוֹן.

ברכה על מים

הַשּׁוֹתֶה מֵיִם לְצֶמְאוֹ - אוֹמֵר 'שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בְּדִבְרֵי'.

רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: מְבָרַךְ בִּרְכַת 'בוֹרֵא נַפְשׁוֹת רַבּוֹת'.